

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Основи економічної
теорії» обов'язковий компонент
освітньо-професійної програми першого
(бакалаврського) рівня освіти

Аеронавігація

за темою № 7 - Ринки факторів виробництва

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 26.09.2022 № 9

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 19.09.2022 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 23.09.2022 № 9

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління,
протокол від 29.08.2022 № 2

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, к.е.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач - методист, Пушкар О. І.

Рецензенти:

1. Викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., старший викладач Цимбалістова О.А.
2. Зав. кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування, к.е.н., доцент КІ ВНЗ «Університет ім. А. Нобеля» Єфременко А.Г.

План лекцій:

1. Особливості ринку факторів виробництва. Ціна факторів виробництва.
2. Ринок праці та визначення заробітної плати.
3. Ринок капіталу і відсоток.
4. Поняття дисконтованої величини.

Рекомендована література:

Основна література:

1. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка – К.: ЦНЛ., 2018.- 688с.
2. Горlach М.І., Соколов М.О., Кримов М.І., Лисенко С.Ф. та ін.. Економічна теорія: підручник для вищої школи – К.: ЦУЛ., 2017.-532с.
3. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: Навчальний посібник – К.: Знання, 2014. – 711 с.
4. Базилевич В.Д. Економічна теорія: політекономія: практикум: Навчальний посібник – К.: Знання, 2013. – 496 с.
5. В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. Економічна теорія : підручник – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 608 с.
6. Моцелюк Н.В. Політична економія. Економічний розвиток. Сучасні економічні системи. Світове господарство: Навчальний посібник – К.:ЦУЛ, 2014.-168с.
7. Осецький В.Л. Політекономія: Навчальний посібник – К.: НАУ, 2013. – 380 с.
8. Семененко В.М., Коваленко Д.І. Економічна теорія: Політекономія: Навчальний посібник – К.: ЦНЛ., 2017.- 428с.
9. Сірко А.В. Економічна теорія: Політекономія: Підручник – К.:ЦУЛ, 2017.- 448с.
10. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Політична економія: Навчальний посібник – К.: Кондор – Видавництво, 2013. – 464 с.
11. Федоренко В.Г. Політична економія: Підручник-К.: Алерта, 2015. – 487с.
12. Якобчук В.П. Економічна теорія: Навчальний посібник – К.: Ліра – К, 2015 – 408с.

Допоміжна література:

13. Базилюк А.В., Дерій Ж.В., Концева В.В., Хоменко І.О. Економічна теорія. Практикум: Навчальний посібник – К.: ЦУЛ., 2012.-312с.
14. Башнянин Г.І. Політична економія. Навчальний посібник. – К.:ЦУЛ, 2013. – 410 с.
15. Кузнєцова Л.В. Політична економія: Навчально – методичний посібник – К.: НУХТ, 2011. – 181 с.

16. Лопух К.В. Сучасний монетаризм: Монографія – К.: ЦУЛ, 2015.-272с.
17. Луценко Г.П. Курс економічної теорії: практика і теорія: Електронний посібник – Кременчук: КЛК НАУ, 2011. – 207 с.
18. Мельникова В.І. Національна економіка: Навчальний посібник – К.: ЦУЛ, 2012. – 248 с.
19. Носова О.В. Національна економіка: Навчальний посібник – К.: ЦУЛ, 2013. – 512 с.
20. Панчишин С.М. Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка: Підручник: у 2-х кн. / За ред. С.М.. — К.: Знання, 2013. 615 с.
21. Старостенко Г.Г. Національна економіка: Навчальний посібник – К.: Ліра – К, 2011. – 432с.
22. Шевченко О.О. Історія економіки та економічної думки: сучасні економічні теорії: Навчальний посібник – К.: ЦУЛ., 2012. – 280 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

23. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua.
24. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

Текст лекції:

1. Особливості ринку факторів виробництва. Ціна факторів виробництва

Фактори виробництва (лат. factor - роблячий, виробляючий) виробничі ресурси, використані у процесі виробництва.

Порівняльна характеристика ринку ресурсів та ринку споживчих благ (особливості ринку факторів виробництва)

Показники	Ринок споживчих благ	Ринок ресурсів
1	2	3
Суб'єкти, що формують пропозицію	Підприємства	Домогосподарства
Суб'єкти, що формують попит	Домогосподарства	Підприємства
Індивідуальна пропозиція пов'язана з	Максимізацією прибутку	Максимізацією корисності
Індивідуальний попит пов'язаний з	Максимізацією корисності	Максимізацією прибутку
Попит є	Первинним	Вторинним, похідним від попиту на споживчі блага
Об'єкт купівлі продажу є	Коротко - та середньострокового використання	Довгострокового використання
Форма відчуження об'єкта купівлі – продажу	Соціальна	Функціональна і соціальна

Ціни на об'єкт купівлі – продажу	Поточна ринкова	Орендна і капітальна
----------------------------------	-----------------	----------------------

До факторів виробництва відносяться: праця, капітал, земля, підприємництво.

Ціна факторів виробництва - це дохід їх власників (Факторні доходи — у праці - заробітна плата, у капіталу - відсоток, у землі - рента, у підприємництва - підприємницький дохід).

Попит на фактори виробництва визначається попитом на товари і послуги, вироблені за допомогою цих факторів. (Наприклад: фірма буде вирішувати питання про обсяг закупівлі сталі для випуску кузовів авто залежно від попиту на самі авто).

Вирішуючи питання про купівлю того чи іншого фактору, фірма буде враховувати 3 позиції:

1. Яка продуктивність фактору (у т.ч. гранична)?
2. Який дохід забезпечить використання цього фактору (зокрема граничний дохід)?
3. Які витрати на фактори (включаючи граничні витрати)?

Гранична продуктивність фактору — це зміни в кількості продукції від використання кожної додаткової одиниці певного фактору за незмінності усіх інших факторів.

Гранична дохід фактору (MR) — це дохід, отриманий від продажу продукції, виробленої кожною додатково залученою одиницею фактору.

Граничні факторні витрати (MC) — витрати на кожную одиницю залученого фактору або приріст валових витрат із залученням кожної додаткової оди. Фактору.

Три варіанти співвідношення граничного факторного доходу і граничних витрат:

$MR > MC$ — прибуток збільшиться

$MR = MC$ - прибуток не зміниться

$MR < MC$ — прибуток зменшиться

Правило виростання фактору: для фірм буде найкращим варіант використання додаткової одиниці фактору, за $MR > MC$, який означає, що граничний дохід, отриманий від додатково залученої од. праці, перевищує його граничні витрати.

Виробничі ресурси мають дві ціни — прокатну і капітальну.

Прокатна (орендна) ціна ресурсу - це сума грошей, яку необхідно заплатити за використання ресурсу (фактору виробництва) протягом певного періоду.

Капітальна ціна — цінність послуг ресурсу за весь термін служби.

Оскільки від цін факторів виробництва залежать доходи їх власників, то теорія ціноутворення на фактори виробництва є теорією розподілу національного доходу.

2. Ринок праці та визначення заробітної плати

Ринок праці - це система соціально економічних відносин між роботодавцями та найманими працівниками з купівлі продажу трудових послуг.

Ринок праці - це економічний простір, сфера працевлаштування, де взаємодіють продавець і покупець специфічного товару-праці.

Найважливіша категорія ринку праці є заробітна плата.

З/п –це винагорода, обчислена у грошовому виразі яку за трудовим договором власник виплачує працівникові за виконану ним роботу.

З/п – це ціна на ринку праці.

Особливості ринку праці:

1) на звичайному ринку купівля товару означає перехід права власності на нього. Купівля праці роботодавцем означає, що він набуває право певний час використовувати працю вільної людини і стає власником результатів праці, оскільки праця проявляється лише в результатах.

2) своєрідність відносин, що виникають на ринку праці, викликає необхідність чіткої і детальної регламентації різних аспектів діяльності його агентів, тому цей ринок дуже насичений різноманітними інституціональними структурами особливого ряду:

- система трудового законодавства, що регламентує умови найму використання оплати праці, звільнення працівників;

- державна служба зайнятості;

- профспілки і спілки роботодавців;

- державні програми в галузі праці та зайнятості.

3) на ринку праці найважливішими є :

- зміст, умови праці;

- гарантії зайнятості;

- перспективи професійного розвитку і службового просування;

- мікроклімат колективу;

- територіальне місце знаходження.

4) унікальність робочого місця розпізнається не в момент укладання угоди, а вже пізніше в процесі праці.

Зайнятість населення –

- економічна сутність: це діяльність частини населення щодо створення суспільного продукту(НД):

- соціальна сутність зайнятості : це потреба людини в самовираженні, в задоволенні матеріальних і духовних потреб через дохід, який людина отримує за свою працю;

- демографічною сутністю зайнятості є відображення взаємозалежності зайнятості з віково-статевими характеристиками населення, його структурою.

Ефективна зайнятість передбачає:

- скорочення важкої, примітивної, некваліфікованої праці;

- стимулювання гнучких форм зайнятості та використання робочого часу;

- зміцнення зв'язку оплати праці з кінцевим результатом;

- встановлення мінімуму і ліквідацію максимуму заробітної плати.

Стан ринку праці оцінюється за таким показником, як рівень безробіття (Б`):

$$Б' = Б / РС * 100\%$$

Безробіття - це економічна категорія, яка відбуває економічні відносини, щодо вимушеної незайнятості працездатного населення.

Види безробіття:

1) фрикційне, пов'язане з переміщенням людей з одного регіону в інший, зміною роботи, професій, етапом життя (вчення, нагляд за дитиною і т.д.), це добровільне безробіття;

2) структурне безробіття, пов'язане зі структурними змінами в економіці, як у галузевій так і в площині зміни форм власності. Виникає тоді коли пропорція робочої сили і попит на неї не збігається;

3) циклічне, спричиняється фазою складу економічного (ділового) циклу. яка характеризується недостатністю сукупних видатків.

3. Ринок капіталу і відсоток

Капітал на ринку факторів виробництва – це фізичний капітал, або виробничі фонди, які не можна назвати капітальними благами. А саме до капітальних благ належать будівлі та виробничі споруди, машини, обладнання, інфраструктура, товарно - матеріальні запаси.

Капітал в широкому розумінні - цінність, що приносить потік доходу. Капітал в даному випадку – виробничі фонди підприємств, земля, цінні папери, депозити.

На ринку послуг капіталу попит і пропозицію здійснюють фірми (бізнес), які здають в оренду власні капітальні блага за певною ставкою, яка має назву орендна плата. Фізичний капітал користується попитом тому, що продуктивний.

Попит на капітал – це попит на позичкові кошти (позичковий капітал).

4. Поняття дисконтованої величини

Для порівняння вартості грошей у часі економісти використовують поняття поточної, або нинішньої, вартості.

Формула майбутньої вартості поточного доходу виводиться на прикладі наступної задачі.

Задача.

Людина відриває рахунок в банку в 100 доларів під 10% річних. Яку суму буде мати людина через 1 рік, через 2 роки, через 3 роки....через t років.

Розв'язання.

Майбутня вартість поточного вкладу:

Через 1 рік: 100 дол. + 100 дол. * 0,1 = 100 дол. (1+0,1) = 110 дол.

Через 2 роки : 110 дол. + 110 дол. * 0,1 = 110 дол. (1+ 0,1) = 100 дол. * (1+0,1)² = 121 дол.

Через 3 роки : $121 \text{ дол.} + 121 \text{ дол.} * 0,1 = 121 (1 + 0,1) = 100 \text{ дол.} * (1 + 0,1)^3 = 133 \text{ дол.}$

Через t років: $FV = PV * (1 + i)^t$

Поточна вартість майбутнього доходу – це та сума грошей сьогодні, яка створить указаний майбутній дохід за наявних процентних ставок.

Для зіставлення сьогоднішніх витрат у купівлю основного капіталу з майбутніми доходами від нього у зв'язку з їх різним часовим виміром, застосовується метод дисконтування.

Термін «дисконт» означає «знижка».

Дисконтування – це спеціальний прийом для співставлення поточної (сьогоднішньої) і майбутньої цінності грошей.

Дисконтування – це процедура, обернена нарахуванню складних процентів, тобто розрахунку майбутньої цінності (FV) сьогоднішньої суми грошей.

Дисконтування – це зведення майбутнього доходу до поточної вартості (PV)

Формула: $PV = FV / (1 + i)^t$

де PV- теперішня вартість, FV –майб. вартість, t – кількість років (період оцінки), i – процентна ставка (ставка дисконтування).